

Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту»

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної онлайн-конференції
(20 травня 2020 року)*

Харків – 2020

УДК 37.07(477)
ББК 74.04(4УКР)6

За загальною редакцією директора Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професора Р. Черновол-Ткаченко; заступника директора Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професора О. Мармази; завідувача кафедри наукових основ управління, доцента О. Гречаник.

Затверджено Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди Протокол № 3 від 12.06.2020

Редакційна колегія:

Т. Бережна – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

О. Галус – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

В. Зелюк – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського;

З. Рябова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, управління та адміністрування Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

О. Деменко – кандидат юридичних наук, доцент, директор Департаменту освіти Харківської міської ради, заслужений працівник освіти України, «Відмінник освіти України».

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції.

Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту» : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції; [за заг. ред. проф. Р. Черновол-Ткаченко, проф. О. Мармази, доц. О. Гречаник]. Ч. 1. — Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. — 425 с.

ISBN 978-966-8196-21-8

Матеріали розкривають аспекти модернізації управління закладами освіти в контексті реалізації Закону України «Про освіту», підготовки сучасних керівних кадрів, менеджерів різних сфер господарювання. На теоретико-прикладному рівні схарактеризовано сучасні підходи до управління закладами освіти різних типів і педагогічними колективами цих закладів, визначено засоби розвитку професійної компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників, персоналу організацій і установ. Висвітлено питання самовдосконалення керівників ЗО і педагогів, розглянуто питання професійного й особистісного розвитку педагогічних кадрів.

Видання буде корисним для здобувачів освіти менеджерських спеціальностей, керівників закладів освіти різних типів, працівників системи освіти, у т.ч. підготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти.

ISBN 978-966-8196-21-8

© Р. Черновол-Ткаченко, О. Мармаза, О. Гречаник
© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
ІПКПМО, 2020

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ

Нікітенко Н. О. <i>КОНТЕНТ-АНАЛІЗ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ</i>	218
Нікітенко О. В. <i>ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ</i>	222
Осадча О. С. <i>УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АДАПТИВНОЇ ШКОЛИ</i>	227
Остапчук А. Н. <i>ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ</i>	231
Паламар Д. Л. <i>ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	235
Парамей А. А. <i>ПАРАДИГМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ</i>	240
Піддуда Т. Ю. <i>УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ</i>	244
Полив'яна О. В. <i>КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА У ЗАГАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ ПРО КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦЯ</i>	249
Полтавський І. А. <i>ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ</i>	253
Помазан О. В. <i>УМОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФОРМ І МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ ЗА ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ</i>	257
Попова А. О. <i>ДЖЕРЕЛА Й УМОВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВЧИТЕЛЯ</i>	263
Посітко Т. В. <i>ПРЕВЕНТИВНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА</i>	267
Потурнак С. М. <i>ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ</i>	273
Рева Т. В. <i>МОТИВАЦІЯ ЯК ФУНКЦІЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ</i>	278
Ростовська В. І. <i>СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	283
Рудчик Г. І. <i>ПОЗИТИВНИЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ</i>	287

освіти в сучасних умовах. Тому важливим питанням ми вважаємо створення умов для формування готовності педагога до інноваційної діяльності.

Напрямами подальшого дослідження є ресурсне забезпечення впровадження інноваційних педагогічних технологій в систему роботи закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Григораш В. Оцінювання педагогічної діяльності вчителів закладу загальної середньої освіти як елемент внутрішньої системи забезпечення якості освіти. *Адаптивний менеджмент: теорія і практика. Педагогіка*. 8 (15). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-13](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-13).
2. Дичківська І. Д. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ, 2004. 352 с.
3. Макогон Е. В. Формирование готовности педагога к поисковой деятельности в условиях последиplomного образования : дис. канд. пед. наук. Київ, 1998.
4. Уруський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності : методичний посібник. Тернопіль, 2005. 96 с.
5. Хлебнікова Т. М. Організація особистісно зорієнтованого навчання в системі післядипломної педагогічної освіти : монографія. Харків, 2019. 128 с.

FORMATION OF TEACHERS' READINESS FOR WORK IN THE CONDITIONS OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGY

Palamar D. L.

The article describes the essence of the teacher's readiness for innovative activities, the stipulation of conditions, ways and special formation forms. Criteria of teachers's readiness for the innovation are indicated in the article.

Keywords: *innovation, innovative activity, teacher preparedness for innovation, model of the teacher's readiness for the innovation.*

УДК 37.01.

ПАРАДИГМИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Парамей А. А.

У статті розкриті проблеми сучасного патріотичного виховання українських школярів. Визначено основні складові національної ідеї та її роль у формуванні світосприйняття молодих українців.

Ключові слова: *виховання, патріотизм, національна ідея.*

Постановка проблеми. У складних умовах сьогодення, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності нашої батьківщини, її територіальна цілісність та можливість потрапити до сфери

впливу іншої країни, здійснення системного національно-патріотичного виховання є однією з головних складових національної безпеки України.

У Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України зазначено, що «серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, вираженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України» [3].

Тому національно-патріотичне виховання повинно пронизувати всі сторони життя людини: політичну, духовну, соціально-економічну, спиратися на освіту, культуру, науку та історію. Отже, необхідно, щоб формування національної свідомості базувалось на прикладах історії розвитку української державності, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, дипломатії, освіти, науки, культури та спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що різні аспекти української національної ідеї досліджуються у працях таких відомих українських учених: І. Бичка, В. Бебика, М. Головатого, В. Ребкала, С. Вовканича, В. Горського, Я. Грицака, С. Гелея, Я. Дашкевича, В. Жмира, М. Жулинського, О. Забужко, В. Іванишина, Ф. Канака, В. Кафарського, Ф. Кирилюка, І. Кресіної, В. Лісового, В. Лизанчука, С. Макаrchука, І. Макаровського, В. Медведчука, В. Мороза, Л. Нагорної, Ю. Римаренка, М. Розумного, В. Сергійчука, М. Томенка, А. Фартушного, А. Черненка, О. Шморгуна, Л. Шкляра та інших.

У психології поняття патріотизму досліджується І. Бехом, А. Богушем, М. Боришевським, Л. Долинською, О. Киричуком, В. Котирло, Ю. Трофімовим, О. Роменцем, О. Чебикіним та іншими [1]. Більшість психологів обстоює думку, що в результаті активної пізнавальної, альтруїстичної, громадсько-корисної діяльності відбувається присвоєння досвіду школярами. Це, в результаті інтеріоризації, слугує утвердженню, зміцненню патріотизму як генералізуючого новоутворення середнього та старшого шкільного віку.

Серед видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-педагогів до цієї проблеми зверталися Я. Коменський, Г. Сковорода, К. Ушинський, О. Духнович, А. Дістервег, Г. Ващенко, І. Огієнко, С. Русова, Дж. Дьюї, А. Макаренко, С. Френе, Я. Корчак, В. Сухомлинський та ін.

Зокрема, К. Ушинський вперше обґрунтував поняття «малої батьківщини». В. Сухомлинський, у 60-ті рр. XX ст. досить глибоко розкривав сутність патріотичних почуттів учнів загальноосвітньої школи (її різних вікових груп) як складників духовності.

В Україні проблеми патріотизму школярів досліджували А. Бондар, В. Бондар, О. Захаренко, І. Зязюн, А. Дем'янчук, О. Мороз, І. Ткаченко, О. Рудницька, В. Фарфоровський, Т. Шашло, М. Шкіль, М. Ярмаченко та ін. Зокрема, академік АПН України О. Захаренко апробував модель школи-родини щодо утвердження у дітей і учнівської молоді почуття малої батьківщини, бережливого ставлення до неї та зміцнення у юних громадян історичної пам'яті.

Мета статті – розкрити місце національної ідеї як змістової складової національно-патріотичного патріотичного виховання школярів у процесі формування їх світогляду.

Виклад основного матеріалу. Національно-патріотичне виховання належить до пріоритетних напрямів національної системи виховання та передбачає формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибокого розуміння громадського обов'язку, готовності в будь-який час стати на захист Батьківщини [3]. В основу його має бути покладена національна ідея, що відіграє роль компасу при визначенні спрямування суспільного розвитку країни.

Поняття «національна ідея» виникло і було обґрунтовано ще в XVIII-XIX ст. у період становлення багатьох національних держав і прямо пов'язане з вибором та реалізацією нацією свого власного шляху розвитку, роллю і місцем у світі як своєрідної відповіді викликам історії.

Національна ідея – це усвідомлена нацією найбільш актуальна й перспективна мета, на шляху до досягнення якої нація спроможна якнайповніше розкрити й реалізувати свої потенційні можливості, зробити помітний внесок у розвиток людської цивілізації та посісти гідне місце серед інших національних спільнот світу.

Національна ідея не може бути константою і завжди залежить від державотворчих процесів, рівня сформованості громадянського суспільства, соціально-економічного, духовного та культурного розвитку населення. Прояви національної ідеї виникають в той час, коли певне населення починає виокремлювати себе поміж інших народів і, відчуваючи свою єдність, програмує свій розвиток.

Протягом багатьох століть наші пращури були розділені різними країнами, і довгий час українців переконували, що вони є лише частиною інших народів. Отже, першочерговою складовою національної ідеї для нас має бути національна ідентифікація, а саме – усвідомлення людиною своєї належності до певного етносу, нації, усвідомлення своєї близькості з нацією, спорідненості з нею. У свою чергу складовою національної ідеї є дух нації, який повинен бути присутнім у всьому, що оточує дитину, та перебувати в єдності із зовнішньою національною атрибутикою.

У науковому й публічному дискурсах починають з'ясовувати, що повинно бути в основі патріотизму: любов до свого народу, нації чи людства в цілому, країни, міста, місця, де народився, спільноти індивідів, які мешкають на одній землі, єдині у своїх культурних прив'язаностях і в прагненнях захищати свої цінності. Як наслідок виникають різноманітні

визначення патріотизму, деякі мають політичні конотації, пов'язані з ідеологією: «державницький патріотизм» (громадянський націоналізм), «державний патріотизм», «конституційний патріотизм», «громадянський патріотизм», «політичний патріотизм», «український національний державний патріотизм», «національний патріотизм», «український патріотизм», «імперський патріотизм», «етнічний патріотизм» (пов'язаний зі становленням етнонаціональної свідомості українців), «топологічний патріотизм» (пов'язаний з місцевістю де народився, «малою Батьківщиною»), «ненаціональний патріотизм» та «патріотичний націоналізм», «космополітичний патріотизм» («інтернаціоналістський націоналізм»), «особистий патріотизм» [2].

Друга стратегія національно-патріотичного виховання спирається на погляди, які обстоюють становлення виключно політичної нації, яка не обов'язково повинна мати українські ознаки. І перша, і друга стратегії, які наявні в науковому дискурсі та сучасній масовій свідомості, врешті-решт призводять не до усвідомлення органічного зв'язку сучасного буття з історією, а до відчуження від неї. Сучасність за такого підходу не зіставляється з історією, а протиставляється їй. Минуле уявляється у вигляді чи позитивної, чи негативної альтернативи сучасності, що позбавляє особистість можливості усвідомити історичність власного буття. Додамо також, що національно-патріотичне виховання в етнічному вимірі спирається переважно на чуття, здобуває форми «партикулярного патріотизму». Зрештою, пошук стратегії патріотичного виховання потрапляє в дилему протистояння соціально-політичного та національно-культурного змісту, подолання якої, на нашу думку, має відбуватися на засадах етики спільної відповідальності, обґрунтування основних етичних норм і цінностей, які мають визначати принципи національно-патріотичного виховання. Універсалістські норми і цінності не заперечують партикулярного, етнонаціонального патріотизму.

Дослідники явища патріотизму та змісту національно-патріотичного виховання, які спираються на «теорію етнічного ядра» нації, акцентують національно-культурні, природні, ментальні аспекти патріотизму та національно-патріотичного виховання. Таке трактування патріотизму тлумачиться згідно з романтичною традицією, яка веде свій родовід від Г. Гердера, Й. Фіхте, Дж. Мацціні.

Загалом українці розуміють національну ідею як єдність усіх регіонів держави; визначають національну ідею як зростання національної самоідентифікації і збереження незалежності та територіальної цілісності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. В умовах, які склались на території України в останні роки, національно-патріотичне виховання має стати провідним напрямком роботи серед молоді, адже саме відсутність його на достатньому рівні, багаторічна політика як зовнішніх так і внутрішніх сил на загальне пониження рівня інтелектуального розвитку громадян, призвели до масового пригнічення національної свідомості українців, відмову від власного історичного коріння. Тому вкрай важливо в

сьогоднішній важкій ситуації інформаційної війни навчити молодь цінувати свій народ, ототожнювати себе з батьківщиною та її минулим, а також, обов'язково, майбутнім.

Саме на формування єдності українського народу та її зміцнення має бути спрямована національна ідея як складова процесу патріотичного зрощення школярів. Причетність дитини до цілісного організму своєї нації, відчуття себе її частиною має прищеплюватись з самого дитинства, на це має бути зорієнтоване національно-патріотичне виховання в школі.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д., К. І. Чорна. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Завучу. Усе для роботи*. 2014. № 11 (35). С. 11—25.
2. Большакова Н. О., Н. Б. Чалик. Проектування системи національно-патріотичного виховання в школі. *Виховна робота в школі*. 2015. № 12. С. 18—26.
3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS32705?ed=2019_07_29.

PECULIARITIES OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION IN THE INSTITUTION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION

Paramei A. A.

The article reveals the problems of modern patriotic education of ukrainian schoolchildren. The main components of the national idea and its role in shaping the worldview of young ukrainians are identified.

Key words: education, patriotism, national idea.

УДК 341.11

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Піддуда Т. Ю.

У статті визначено особливості організаційної культури закладу освіти, її складові (символи закладу, герої шкільної спільноти, мова організації, переконання дітей і дорослих, професійні й загальнолюдські цінності), встановлено зовнішні та внутрішні фактори впливу; розкрито зміст діяльності керівника з її формування.

Ключові слова: управління, заклад освіти, організація, організаційна культура.

Постановка проблеми. Сучасний заклад освіти – це складна динамічна організація, життєдіяльність якої забезпечується як регулюванням внутрішніх процесів, так і взаємовідношеннями із різними зовнішніми системами, які постійно реформуються. Надзвичайно важливою стає організаційна культура в закладі та управління нею, оскільки вона охоплює майже усі прояви життя колективу: професійні цінності, моральні норми,